

אין שיעור בלי התמרה, וכל מה דמועיל תמרה, הוא רק משום דעי"כ לא מתחזי צורת קטימה ואין כאן חסרון הדר, ועי' כיו"ב באגלי טל [מלאכת קוצר סעיף לב אות יא] שכתב דלשיטת רש"י והראב"ד, דעצמות רכין שסופן להקשות לאו עצם גינהו, לענין עצם לא תשברו בפסח, ה"ה בהדס שראשו רך וירוק, דלאו עץ גינהו, ובתורה כתיב ענף 'עץ' עבות, ולכן צריך שהשיעור הדס יהי' במה שכבר הוקשה, מלבד הירוק הרך, ומ"מ כתב, דאף דאם נקטם הך ירוק, הי' פסול נקטם, אבל כל זמן שלא נקטם, ה"ז כשר דלא גרע מעלתה בו תמרה, עכ"ד.

שלא יהא חסרון נקטם. — משא"כ בלולב שצריך שיהא תיומתו קיימת, ואפי' אם נראה שלם וסגור ומתחילת ברייתו לא הי' לו תיומת נמי פסול, דאין הפסול רק משום צורת הקטימה, אלא משום דחסר שלמותו שמדרך ברייתו, ועי' בשע"ת סי' תרמ"ה סק"ה בלולב שמתחילת ברייתו הי' להם רק עלה א', ונמנינו עליהם ופסלנו, עי"ש, ולכן בזה כתב החזו"א שבִּלְלוֹב־כִּיּוֹן שצריך שיהא ראשו קיים ותיומתו קיימת, צריך שיהא השיעור המכוסה בעלים סמוך לראשו, אבל בהדס אי"צ שיהא ראשו קיים אלא שלא יהי' נקטם, וכמושנ"ת.

הרי' שמועיל להשלים חסרון נקטם, גם במה שאינו 'עץ' להצטרף לכשיעור, וא"כ י"ל דה"ה בכל פעם שיש שיעור עבות שאינו בראשו, י"ל דמה שתוך 'השיעור' זה הוא כל ההדס והוי כולו עבות, ומה שלמעלה יהי' כמו תמרה, או כירוק הרך, שמועיל להשלים, רק לענין

ועי' בספר ארבעת המינים במילואים לדיני ההדס אות כג בשם 'חיים וברכה', שהעיר עפ"י התוס' רי"ד סוכה לד: שעיקר מצוות עבות סמוך לראשו, ולכן יש 'עכ"פ הידור' אפי' ב'רוב', שיהא בראשו, ע"כ. — מיהו הפוסקים והמ"ב לא הביאו את זה.

- קבח -

בענין אי מצטרף להדס העץ שלמטה מהעלין, וכן בלולב (שם)

ראיתי בהסכמת הגר"י פישר זצ"ל לס' ארבעת המינים, עמוד 13 בד"ה מש"כ בהדס, וז"ל: מסתפקנא למה דקיי"ל בסי' תרמ"ו סעיף ה' ד'למצוה' בענין 'כל שיעור' אורך ההדס שיהא עבות, אי נכנס לחשבון השיעור, גם העץ שלמטה מן העלין, (דהיינו מן החיתוך של הבד, עד העלים הראשונים שבענף),

כיון ד'כן דרכן של העלין' שהן מרוחקין אחד מן השני, וכן נמי 'דרכו בהתחלתו להיות מרוחק', או דנימא דמ"מ כיון שאינו מחופה בעלין, אינו נכנס בחשבון השיעור, עכ"ל.

ונראה מלשונו דרך לענין 'למצוה' שצריך 'כל השיעור', נסתפק, אי העץ דלמטה בחשבון השיעור אבל לענין רוב עבות לעיכובא פשיטא לי' דאין העץ המגולה שלמטה נקרא עבות, כמ"ש החזו"א סי' קמ"ו סק"ח וז"ל: נראה דכשמודדין רוב החיפוי, יש לחשוב את העץ שמלמטה מהקן התחתון, כמגולה, עכ"ל.

והטעם לחלק ביניהן הוא, משום דהא דלמצוה בעי כל השיעור שיהא עבות, אין זה משום דהשיעור נאמר בהעבות, שצריך ג"ט עבות, שאם כן, בודאי שלא הי' מקום לצרף המגולה דלמטה, שאין זה עבות, אלא השיעור נאמר בהדס שההדס יהי' ג"ט, אלא דצריך שההדס הזה יהי' כולו עבות, ובזה שפיר יש להסתפק, שכיון שכך הוא דרך בריית הדס, להיות מרוחקין העלין זמ"ז, א"כ גם כשלמטה מגולה מה שהדרך להיות מגולה, מיקרי עדיין שההדס הזה כולו עבות, דהיינו הכל מה שדרך להיות עבות באותו ההדס, — משא"כ לענין רוב צריך רוב עבות בפועל, כדי לתת שם על כל ההדס שהוא עבות ע"י שרובו

עבות, והאי מקצת דמגולה למטה לא מיקרי עבות.

בחזו"א משמע דב'לולב ודאי שלא מצטרף העץ המגולה שלמטה מהעלין

ב. והנה לענין לולב כהאי גוונא, אי מצטרף מקצת המגולה דלמטה, לשיטת הגר"א המובא בביה"ל תרמ"ה ס"ב, דב'לולב' לא סגי ברוב השיעור מכוסה, אלא צריך שיהי' כל השיעור מכוסה, ועחזו"א סי' קמ"ו ס"ק כ"ה שכ"ה דעת הר"ן, ואין להקל בגילוי מקצת שדרה, אפי' לדעת הפוסקים דמכשרי בהדס ברוב עבותו, וכ"מ לשון השו"ע תרמ"ה סעיף ד', דבעינן כל השדרה מכוסה בעלין, ע"ש.

והנה משמע שם בחזו"א ס"ק כ"ז, דב'לולב אין מצטרף מקצת המגולה דלמטה, מה שדרך להיות בין עלה לעלה, דז"ל: נראה דאפי' את"ל, דבעינן שיהי' הד"ט הראשיים [דהיינו שכלפי הראש] של השדרה, בהכשירן לעולם, ולא מהני צירוף שיעור שלמטה וכמש"כ לעיל, מ"מ בדין גילוי שדרה מהני הכיסוי של העלין ששרשן מלמטה מהד' טפחים, דאל"כ לא משכח"ל לולב כשר בנשלמו הד' טפחים בין עלה לעלה, דהא הוי מקצת שדרה מגולה, ואין חיפוי העלין שמלמטה מד' טפחים חיפוי, עכ"ל.

הרי מבואר מדבריו שכל הכשירו דלולב, שנשלמו הד"ט בין עלה לעלה, הוא רק משום חיפוי העלין ששרשן למטה מהד' טפחים, ואל"כ הי' פסול משום מקצת גילוי שדרה בתוך השיעור, הרי דמקצת המגולה דלמטה מה שדרך להיות בין עלה לעלה אין מצטרף. — [ובספר כשרות ארבעה מינים כתב דאם מתחיל עלה א' גבוה מהשני שבצידו, שצריך להתחיל למדוד מהיותר גבוה, שיש כנגדו עלה בצד השני].

האם יש ראייה מלולב להדס

אמנם נראה דאין מזה ראי' להדס למצוה, דלענין הדס אפשר לומר דאין הנידון על כל מקצת ומקצת שיהא עבות, אלא על כולו כאחד' שיהא ההדס כולו עבות, ולכן יש מקום להסתפק דאם זה כמו שהדרך להיות, א"כ מיקרי עי"ז כולו עבות, כמו שביארנו לעיל. — משא"כ בלולב, שהדין על כל מקצת ומקצת, שיהא כפות ומכוסה, ובלא"ה מיקרי 'האי מקצת' אופתא [מקל] דאינו כפות בפועל.

שהרי מהאי טעמא כתב החזו"א, ס"ק כ"ד דלכן אין מועיל בלולב רוב מכוסה, אף להמכשירין כן בהדס, משום

דבלולב העלים אינן לקבוע את השם של מין המצוה אלא תנאי נוסף שבפועל בעינן שכל מקצת ומקצת מהשיעור יהיה מכוסה בעלים, דאל"כ מיקרי האי מקצת אופתא [מקל בעלמא] — וא"כ ה"ה לענין האי מקצת שדרה התחתון המגולה בלולב לפני שמתחיל העלין, שאינו מצטרף להשיעור כיון שאינו כפות בפועל. — אבל בהדס כי היכי דסגי ברוב שיעור לענין עיכובא, והיינו משום דאין דין על כל מקצת ומקצת שיהא עבות, אלא על כל ההדס כאחד ורובו ככולו, ה"נ י"ל לענין הא דלכתחילה למצוה צריך כולו, הוא דין של כולו כאחד, ולכן מצטרף החלק דלמטה מה שהדרך להיות מגולה לפני שמתחיל העלין.

והצד השני הוא, שגם בהדס למצוה יש מקום להסתפק ולומר כן, דכמו שלא סגי ברוב משולש למצוה לכתחילה, אע"פ שהרוב הוא מספיק לקבוע את המין שהוא מינא דהדס, מ"מ למצוה בעינן עבות בפועל בכל חלק של שיעור ההדס, ה"נ אין מצטרף המגולה דלמטה בהדס אף שהוא הדרך להיות בין עלה לעלה, והכי מסתבר טפי — ורק בערבה מצטרף העץ דלמטה, דאין בזה דין עבות.

- קבט -

בגדר משולש (סוכה ל"ב ע"ב)

כתב בדינים והנהגות החזו"א עמוד ק"ד
 דכל שיש קו הנפגש בכל הג'
 שרשים שפיר דמי, אע"פ שבשורש א'
 הוא נפגש מלמעלה ובאחד מלמטה,
 ושבלשון הזה אמר החזו"א: לא שזהו
 השיעור אלא שזה ודאי שפיר דמי.

וה"ב מש"כ שנפגש בכל הג' שרשים,
 הכוונה במקום חיבורם בעץ הבד
 של הדס, אבל לא בחלק הלבן שלמעלה
 מזה עד העלה, שמעתי מכמה ת"ח, ועי'
 קה"י סוכה סי' כ"ו שהביא ראי' להחזו"א
 מהירושלמי במסכת כלאים.

- קל -

בענין כל תוסיף בהדס שומה (סוכה ל"א)

כתב בשו"ע [סוף סי' תרנ"א סט"ו] ויש
 מי שפוסל להניח הדס שומה
 בלולב נוסף על הג' שהם משולשים, וכ'
 המ"ב דטעמם דהוא מין אחר ואסור. —
 וצ"ע הלא הוא ג"כ גדל באותה ערוגה,
 ובאותו ענף עצמו יכול להיות שרוב הענף
 הוא שומה, ולמעלה יש בו שיעור שהוא
 עבות.

ע"ש רובו. — וא"כ צריך להיות תלוי
 ב'רוב ענף' הגדל בעץ, ולא ב'רוב
 שיעור', ועביה"ל [תרמ"ו ס"ה סוד"ה
 ולעיכובא, בשם הב"ח והפמ"ג] דתלוי
 ב'רוב שיעור'.

להשימה דהדס שומה 'מין' אחר
 הוא, מדוע זה תלוי ברוב 'שיעור'
 ולא 'ברוב ענף'?

ועוד צ"ע דהא להך שיטה דלאו מינא
 דהדס הוא, הא דכשר ברוב
 משולש, ע"כ הוא משום דהמין נקרא

[ו]בשבט הלוי (ח"ז סי' פ"ב) כתב
 שבאמת כה"ג יהיה פסול, כיון
 שרוב הענף אינו עבות א"כ אינו מין
 עבות. — אכן א"כ צריך להיות רוב
 ההדס כמו שהוא בעץ קודם שנחתך, ומי
 יודע זאת, ואזדא לה כל רוב להכשיר
 בבירא, דאף שאנו רואים עתה שהוא רוב,
 יתכן שבעץ לא היה רוב, ובודאי שסוגיא
 דעלמא בזה הוא כהב"ח והפמ"ג המובא